

Verliefd op een luipaard, een gesprek

Wim van Binsbergen is een sangoma, een Afrikaanse priester-dokter, die mensen helpt als ze in de war zijn of moeilijke beslissingen moeten nemen in hun leven. Hij is lang geleden ingewijd in Botswana maar hij woont in Haarlem. Daar heeft hij zijn praktijk.

Waarom wordt een Nederlandse wetenschapper een sangoma ?

Ik ben dichter maar ook antropoloog, een onderzoeker van vreemde culturen. Ik woonde een tijd lang in Zambia en Botswana in zuidelijk Afrika om het leven en het denken van de mensen daar grondig te leren kennen. Na een poosje begon ik het vervelend te vinden en oneerlijk om de mensen te bekijken en daarover wetenschappelijk te schrijven alsof het diertjes onder de microscoop zijn. Hun leven en hun opvattingen, daar in Afrika, dat is net zo interessant en waardevol als wat wij hebben, hier in Europa. Ik wilde niet langer naar mijn Afrikaanse vrienden omgaan alsof ik wel wist dat hun goden niet konden bestaan; ik wilde erbij horen en hun leven delen. Dat ging goed op andere plaatsen in Afrika, maar niet in Zuidelijk Afrika, waar toen nog iedereen apartheid had meegemaakt en zwarten een blanke Hollander als erfvijand zagen. Ik werd ziek van die afwijzing. En wat doe je in Afrika als je ziek wordt, je gaat naar het ziekenhuis voor westerse medicijnen (dat hielp niet) en naar de *sangoma* voor Afrikaanse geneesmethoden, en die werkten wel. Maar de genezing bestond eruit dat ik zelf *sangoma* moest worden. Dat gaat altijd zo met sangoma's. Als de voorouders je geholpen hebben om beter te worden, kun je met de kracht van diezelfde voorouders anderen bij hun problemen helpen.

Wat doet een sangoma precies ?

Een sangoma is een waarzegger, een genezer, een priester, een regenmaker en nog veel meer. Een sangoma kan in contact komen met de vooroudergeesten en met natuurkrachten. Die krachten helpen hem te zien waar iemands problemen zitten en hoe ze kunnen worden opgelost.

Wat voor problemen zijn dat?

Dat kan van alles zijn. In de eerste plaats problemen op de grens tussen lichaam en geest, hoofdpijnen, een blijvend ongeluksgevoel, het besef dat je niet van het leven kan of mag genieten, of dat je maar niet over oud verlies heen komt. Maar ook problemen in de omgang met mensen. Een man kan maar geen vrouw vinden, of verliest steeds zijn baan. Een meisje weet niet hoe ze van haar ouders moet houden en toch wil ze dat. En veel mensen vinden het moeilijk beslissingen te nemen. Zal ik emigreren en alles achter me laten ? Zulke dingen. Gezondheid, liefde, geluk, dat zijn vaak de onderwerpen.

Wat doet U met uw patient ?

Ik zet haar of hem met naar voren gestrekte benen op de gelooid vellen van de geiten die ik bij mijn diverse inwijdingen heb geofferd. Ik gooi orakeltabletten met tekens erop, een soort dobbelstenen, en ik laat ook de patient gooien. Ik offer wat bier of wijn, bij het altaar voor mijn voorouders in mijn tuin. En ik stel mijn geest heel luchtig open, zodat vanzelf allerlei informatie over mijn client naar binnen kan waaien. Daardoor weet ik vaak veel dingen van hen die zij mij niet verteld hebben. Ik zie en voel dat. Door die onverklaarbare kennis gaan zij mij vertrouwen en komt langzaam, in hun antwoorden op het orakel, naar boven waar het echte probleem ligt. Dat breng ik dan voor de patient onder woorden. Dat heeft altijd te maken met de band met de voorouders. Vervolgens schrijf ik hun voor hoe zij die band kunnen versterken zodat zij weer volledige bescherming genieten, bij voorbeeld door alsnog

de naam van hun overleden tante aan te nemen, of door het graf van hun overgrootvader te bezoeken met iets wat hij lekker vond, pruimtabak of een oude klare of zo.

Hoe ziet U eruit als sangoma ?

Soms gewoon een broek en een T-shirt, maar in moeilijke gevallen mijn hele uniform zoals ik dat droeg op de dag van mijn inwijding: witte broek, rood hemd, een lange ketting van pythonwervels om mijn hals, banden van ritselende zaadhuizen om mijn onderbenen. Onmisbaar is dat ik om mijn hals en armen Afrikaanse kralen draag (elke ketting staat voor één groot dierenoffer dat ik gebracht heb), en over mijn schouders en rug een luipaardvel. Maar als ik druk bezig ben, glijdt dat van mijn rug af, dan ga ik er op zitten.

Een luipaardvel ?

Ja, toen ik alle graden had doorlopen kwam ik

bij de hoogste leider voor mijn laatste erkenning, en die kreeg door dat ik een luipaardpels nodig had. De andere sangomas die ik kende hadden zoiets niet. Ik ben toen weer helemaal teruggereisd om een luipaardvel te gaan kopen in een leerlooierij in Francistown in Botswana. Ik heb vaak met dat vel op en neer gereisd tussen Nederland en Afrika. Maar op een keer toen ik terugkwam naar Nederland werd hij op Schiphol in beslag genomen. Zo'n vel mag je helemaal niet invoeren, want het luipaard is een beschermde diersoort onder de internationale CITES verdragen; de eerste keer kan ik geldige CITES papieren, maar ik wist niet dat je die steeds moest vernieuwen. Ik ben toen een rechtzaak begonnen om mijn luipaard terug te krijgen van de douane. Nu heb ik een brief van de rechter waarin staat dat deze pels bij mijn priesterkleding hoort. Mijn dochter heeft ondertussen een luipaardcape gemaakt van stof, net echt. Om niet aldoor te worden aangehouden gebruik ik die nu op reis naar Afrika.

Waarom een luipaardvel ?

Dat werd er niet bij gezegd, maar daar heb ik in de loop van vijftien jaar zelf achter moeten komen. Luipaarden zijn heel krachtig. Koningen in Afrika dragen vaak luipaardvellen, en

sjamanen over de hele wereld. Dat een priester de pels van de koning van de natuur over zijn schouders legt, laat zien dat hij de krachten van de natuur heeft leren gebruiken. Dat hij daarover macht heeft.

Luipaarden hebben een oeroude symboliek. Ze worden verbonden met de sterrenhemel, met leven en dood, koningen en krijgers. Ik ben er een boek over aan het schrijven en sta verbaasd dat diezelfde oude betekenissen van het luipaard over de hele de wereld te vinden zijn. Het zijn hun vlekken die hun zo bijzonder maken. Effen is saai, gevlekt is spannend. Vlekken zetten je aan het denken. Pas door de vlekken ontdek je dat effen bestaat. Door tegenstellingen worden zaken duidelijk en zichtbaar. Vlekken en effen, hemel en aarde, nacht-dag, vrouw-man, regen-droogte. Je kunt met dieren heel goed leren denken.

Als U dat echte vel omheeft, wordt U dan een beetje een luipaard ?

Dat vel heeft wel een sterke, wilde lucht. Het brengt me in een stemming van zelfvertrouwen, betrokkenheid op de patient, en grote ontvankelijkheid voor alle informatie die de wereld ons wil geven. Maar echt een luipaard worden, nee. Ik word eigenlijk vaak een adelaar, een zeearend, die heel rustig, heel hoog over de zee kust zeilt en het landschap diep onder zich langzaam ziet voorbijgaan. Ik droom soms wel over luipaarden. Laatst droomde ik dat ik heerlijk lag te kroelen met een luipaard. Ik kreeg telkens kopjes, we waren gewoon verliefd. Ik werd heel vrolijk wakker.